

DE BETEKENIS VAN HET HOGER BEROEP IN HET TUCHTRECHT VOOR ACCOUNTANTS

door Mr. H. H. Bos

Eerst in 1933 is het hoger beroep in het tuchtrecht van het N.I.V.A. werkelijkheid geworden ¹⁾. Aangezien destijds bij de discussie rondom de betekenis van een hoger beroep ernstige twijfel over het nut daarvan bij tal van beroepsgenoten bestond, is er gereede aanleiding na te gaan of de instelling van dit rechtsmiddel al dan niet aan de verwachting heeft beantwoord. In deze beschouwing wordt, na een korte schets van de totstandkoming van het hoger beroep, aan de hand van de uitspraken van de Raad van Beroep in de eerste 25 jaren van zijn bestaan (1934 t/m 1958) de betekenis van dit rechtsmiddel belicht.

a. *Geschiedenis*

Het tuchtrecht van het N.I.v.A. kreeg in 1897 zijn eerste reglementaire basis ²⁾. In de tot 1933 elkander opgevolgd hebbende tuchtregelingen is steeds bepaald geweest, dat van de uitspraken van de tuchtrechter geen beroep mogelijk was. In 1925 werd door een onder leiding van Mr. M. van Regteren Altena staande bestuurscommissie voor het eerst de mogelijkheid van een hogere voorziening onder ogen gezien. Zij wees deze echter af op grond van de overweging, dat het niet mogelijk werd geacht voor dit doel een selectie uit de leden te maken, welke de bestaande beroepsopvattingen voldoende zou kunnen representeren. In de algemene ledenvergadering van 3 december 1927, waarin een herziening van de tuchtregeling aan de orde werd gesteld, werd van de zijde van vele leden echter sterke aandrang ten gunste van het instellen van een beroepsinstantie uitgeoefend. Er werd zelfs een voorstel gedaan tot het instellen van een permanente Raad van Beroep voor *alle accountants* in Nederland ³⁾. De bezwaren van de tegenstanders, o.w. het Bestuur en de commissie voornoemd, hebben uiteindelijk het zwaarst gewogen. Er werd geen hoger beroep ingevoerd.

In 1932 heeft het referaat van Mr. G. H. A. Grosheide de discussie inzake een hogere voorziening weer op gang gebracht. Met het oog op een behoorlijke bescherming van de belangen van de accountants was z.i. het bestaan van een appèl-instantie in het N.I.v.A.-tuchtrecht wenselijk. Het bleek, dat de „bezwaarde” leden de invoering van een appèl-instantie in het algemeen beschouwden als een gemis aan vertrouwen in de tuchtrechtspraak in één instantie ⁴⁾. Ondanks de nog steeds bestaande bezwaren werd reeds kort daarna een herziening van de tuchtregeling tot stand gebracht, welke o.m. voorzag in de instelling van een Raad van Beroep. Het is opmerkelijk, dat de algemene ledenvergadering van 1 juli 1933,

¹⁾ De tuchtregeling van de V.A.G.A. voorziet tot nu toe nog niet in een beroepsmogelijkheid.

²⁾ Het eerste Reglement van Tucht bevat de bepaling, dat de algemene vergadering binnen vier weken na het uitspreken van een schorsing door de Raad van Tucht moest beslissen over opheffing van de schorsing of royement. Deze figuur is wel eens als een soort appèl beschouwd (Zie: R. Besançon - „De organisatie van het accountantsberoep in Nederland” - De Naamloze Vennootschap, jrg. 34, no. 4/5 blz. 77). M.i. is dit veeleer een voortgezette behandeling van de zaak, met name t.a.v. de straftoemeting, voortvloeiende uit een onvolledige en ondoelmatige opzet van deze tuchtregeling. Overigens zijn er in het kader van deze regeling twee zodanige royementen tot stand gekomen, één in 1898 en één in 1902.

³⁾ „De Accountant”, jan. 1928, blz. 14-17.

⁴⁾ „Tuchtrecht in verenigingen” - De Accountant, 1932 no. 5 (met discussie).

die over deze herziening besliste, niet meer discussieerde over het pro en contra van een hogere voorziening. Een enkele minderheidsstem verklaarde nog, dat hij alleen rechtspraak in eerste instantie als standsrechtspraak kon beschouwen, doch dat hij de appèl-instantie niet als zodanig kon zien. De tuchttoefening hield dus z.i. met één instantie op. Niettemin, de voorstellen werden aanvaard en het rechtsmiddel van het hoger beroep werd ingevoerd met ingang van het jaar 1934 ⁵⁾.

Het moeizaam tot stand komen van een appèl-instantie in het N.I.v.A.-tuchtrecht is geheel in overeenstemming met het gehele beeld elders, waar men eerst langzamerhand de gedachte aan een hogere voorziening in het tuchtrecht ziet doordringen. Vroeger was hiervan geen sprake ⁶⁾.

Ter vergelijking wordt hier nog opgemerkt, dat in het tuchtrecht voor advocaten en notarissen appèl mogelijk is. In het medisch tuchtrecht in bepaalde gevallen ook. Het tuchtrecht in de Schepenwet en de Luchtvaarttrampenwet kent geen appèl, wel verzet en revisie. Laatstgenoemd tuchtrecht is echter andersoortig en dient van dat in vrije beroepen onderscheiden te worden.

b. De betekenis van het hoger beroep

Uit de verslaglegging van de tuchtrechtspraak blijkt, dat in de periode van 1934 t/m 1958 in totaal 171 tuchtzaken bij de tuchtrechter in eerste aanleg aanhangig zijn gemaakt. Tegen 47 uitspraken (d.i. in 27,5 % van de tuchtzaken) werd hoger beroep ingesteld. Aangezien drie zaken in appèl niet konden worden afgehandeld wegens het overlijden van beklaagde en in twee zaken niet-ontvankelijkheid werd uitgesproken wegens overschrijding van de beroepstermijn, werd uiteindelijk in twee en veertig tuchtzaken (d.i. 24,5 % van het totale aantal) het beroep ten einde gevoerd.

Bij nadere analyse van deze twee en veertig tuchtzaken valt de volgende specificatie te constateren:

a. bevestiging uitspraak in eerste aanleg

<i>Raad van Tucht</i>	<i>Raad van Beroep</i>	
vrijspraak	vrijspraak	11
waarschuwing	waarschuwing	3
berisping	berisping	4
schorsing	schorsing	2 ⁷⁾
royement	royement	4
		24 (57 %)

b. strafvermindering

<i>Raad van Tucht</i>	<i>Raad van Beroep</i>	
waarschuwing	vrijspraak	7
berisping	vrijspraak	4
berisping	waarschuwing	4
schorsing	vrijspraak	1
schorsing	berisping	1
		17 (40,5 %)

⁵⁾ De Accountant, 1933.

⁶⁾ M. de Pinto - „Disciplinaire bestaffingen van staatswege bedreigd”, Leiden 1876.

⁷⁾ Waarvan 1 met vermindering van de termijn.

c. Strafverzwaring

<i>Raad van Tucht</i>	<i>Raad van Beroep</i>	
berisping	royement	1 (2,5 0/0)

Uit dit overzicht valt te zien, dat de hogere rechter in 18 van de door hem behandelde zaken (d.i. 43 0/0) tot een van het in eerste instantie gevelde oordeel afwijkende beslissingen is gekomen ⁸⁾. Het merendeel van deze afwijkingen (29 0/0 van alle beroepszaken) is normaal te noemen. Spectaculair zijn slechts de gevallen, waarin een schorsing in beroep werd gewijzigd in een vrijspraak en waarin een berisping in beroep tot royement leidde. Ook zijn er nog vier berispingen, welke in beroep werden omgezet in vrijspraak. De laatstgenoemde zes gevallen (14 0/0 van alle beroepszaken) laten een belangrijke oordeelsafwijking zien.

Om verschillende redenen is de betekenis van het hoger beroep in het tuchtrecht van het N.I.v.A. onmiskenbaar.

In de eerste plaats is de rechtspraak in twee instanties één van de hoofdbeginselen van het processuele recht. Destijds heeft men gewezen op het gevaar van een duplicering van de behandeling en daarbij als mogelijke nadelen genoemd: het risico van non-coöperatie door getuigen aan een berechting bij herhaling en de daarmee verband houdende dubbele kwelling voor beklagde. Zoals gezegd, is er zelfs opgemerkt, dat het instellen van een appèl-instantie een gebrek aan vertrouwen in de rechtspraak in één instantie zou inhouden. Al deze bezwaren zijn echter goeddeels achterhaald door de tijd of in de praktijk ongegrond gebleken. Het tuchtrecht in formele zin dient terecht zodanig ingericht te zijn, dat het beginsel van rechtspraak in twee instanties daarin tot gelding komt. Voor de betrokken accountants kan een tuchtrechtelijke veroordeling in eerste aanleg zo ingrijpend zijn, dat zij althans de mogelijkheid moeten hebben hun zaak aan het oordeel van een hogere rechter te onderwerpen.

Voorts heeft het appèl het voordeel, dat vooringenomenheid zoveel mogelijk wordt bezworen. Deze vooringenomenheid, waaronder is te verstaan het - overigens geheel te goeder trouw - laten domineren van bepaalde vaktechnische opvattingen, is destijds als een reëel gevaar gezien. Men vreesde, dat de tuchtrechters teveel exponent van een bepaalde opvatting zouden blijken te zijn. Bovendien werd betwijfeld of er voldoende leden gevonden zouden kunnen worden, die werkelijk het „karakter” van rechter zouden bezitten. Deze twijfel was bij het toentertijd bestaande ledental wellicht gerechtvaardigd. De ontwikkeling van het beroep heeft echter te zien gegeven, dat er in dit opzicht ten aanzien van het equiperen van de tuchtcolleges geen moeilijkheden zijn gerezen.

Ook vestig ik de aandacht op het bijzondere karakter van de raad van beroep, hetwelk hierin tot uiting komt, dat aan het juridisch element in de samenstelling een veel belangrijker plaats is toebedeeld dan bij de raad van tucht.

Hierdoor wordt bij de berechting in beroep iedere schijn van vooringenomenheid zoveel mogelijk vermeden. Deze factor verdient bij het beoordelen van het appèl een bijzonder accent, temeer als men bedenkt, dat de beroepsorganisatie ononderbroken streeft naar een zo objectief en onpartijdig mogelijke toepassing van de tuchtregeling.

⁸⁾ Hier is geen onderscheid gemaakt tussen straf en maatregel, omdat beiden een disciplinaire bestraffing inhouden.

Tenslotte dient de aandacht nog gevestigd op een bijzondere taak van de Raad van Beroep in art. 42 van het Reglement op de Tuchtrechtspraak, het beroep op beslissingen van het Bestuur inhoudende een afwijzing van aanmelding voor het lidmaatschap en op verzuimen van het Bestuur binnen de statutaire termijn een beslissing terzake van aanmelding voor het lidmaatschap te nemen. In de praktijk is de Raad van Beroep tweemaal geroepen een beslissing terzake van een door het Bestuur afgewezen aanmelding voor benoeming tot lid op grond van deze bepaling te geven.

Uit het voorgaande kan de conclusie getrokken worden, dat een hogere voorziening in het tuchtrecht voor accountants zeer waardevol is. Aan het tuchtrecht is inhaerent de eis, dat een beklaagde volkomen recht moet wedervaren. Vastgesteld zij, dat de zekerheid daartoe bij een tuchtrechtspraak in twee instanties groter is dan bij die in één instantie. Daaraan werkt evenzeer mede een zeer gedetailleerde regeling van het appèl, waarvan o.m. in het bijzonder nog aandacht verdient de bepaling, dat de Raad van Beroep een zaak in appèl ook na het overschrijden van de beroepstermijn alsnog op grond van bijzondere omstandigheden ten gronde kan behandelen. Het hoger beroep in het N.I.v.A.-tuchtrecht heeft in de op 1 januari 1959 afgesloten periode van 25 jaren niet alleen zijn volle nut bewezen, doch bovenal een verfijning van de tuchtregeling als geheel te zien gegeven.